

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Novoj viziji za dovršetak ekonomske i monetarne unije**(samoinicijativno mišljenje)**

(2019/C 353/06)

Izjestiteljica: **Judith VORBACH**

Odluka Plenarne skupštine:	24.1.2019.
Pravni temelj:	pravilo 32. stavak 2. Poslovnika (samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za ekonomsku i monetarnu uniju te ekonomsku i socijalnu koheziju
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	2.7.2019.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	17.7.2019.
Plenarno zasjedanje br.:	545
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	159/2/9

Preambula

Ovo je mišljenje dio paketa koji se sastoji od dva usporedno sastavljena samoinicijativna mišljenja EGSO-a: „Prema otpornijem i održivijem europskom gospodarstvu” i „Nova vizija za dovršetak ekonomske i monetarne unije”. Paket služi kao izravan doprinos gospodarskom programu novog Europskog parlamenta i Europske komisije koji preuzimaju dužnost 2019. Postoji jasna potreba za novom europskom gospodarskom strategijom u vidu pozitivnog diskursa za budući razvoj gospodarstva EU-a u globalnom kontekstu, koja bi doprinijela poboljšanju otpornosti EU-a na gospodarske šokove te gospodarskoj, socijalnoj i okolišnoj održivosti gospodarskog modela EU-a, čime bi se vratilo povjerenje, stabilnost i zajedničko blagostanje u korist svih Europljana. Na temelju napretka postignutog posljednjih godina ta bi strategija mogla biti osnova za daljnju gospodarsku, fiskalnu, financijsku, socijalnu i političku integraciju koja je potrebna za postizanje ciljeva europske ekonomske i monetarne unije.

EGSO je još 2014. izradio mišljenje o dovršetku EMU-a. U njemu je napravljena podjela na monetarni i financijski stup, gospodarski stup, socijalni stup te politički stup. Usvojena su i druga mišljenja o pojedinačnim stupovima. U okviru ovog mišljenja zadržana je struktura četiriju stupova radi izrade pregleda napretka i nedostataka EMU-a te, u konačnici, davanja niza preporuka novoj Komisiji i Europskom parlamentu u cilju ostvarenja snažne, uključive i otporne monetarne unije. EGSO općenito poziva europske institucije i nacionalne vlade da u okviru reforme EMU-a poduzmu izrazito ambiciozne korake u cilju ostvarenja integriranije, demokratskije i socijalno razvijenije Unije.

1. Zaključci i preporuke

1.1. Iako su na putu prema dovršetku EMU-a već učinjeni veliki koraci, svaki od četiriju njegovih ključnih stupova još je potrebno osnažiti. Pritom je potrebno pomno paziti na ujednačenost jer zapostavljanje jednog ili više stupova može dovesti do opasne neravnoteže. Također je važno voditi računa o izazovima koji proizlaze iz klimatskih promjena. Osim toga, među stupovima postoji i uzajamni utjecaj: primjerice, socijalno upravljanje gospodarskim stupom ujedno može pridonijeti osnaživanju socijalnog stupa i obrnuto. Pojedine konkretne mjere mogu se odnositi na više stupova.

1.2. Iako je dovršetak EMU-a prijeko potreban, daljnji napredak usporen je raspravama država članica o političkom usmjerenju. Osim nepovoljnih gospodarskih izgleda, suočavamo se i s geopolitičkim nesigurnostima te planiranim Brexitom. Goleme izazove predstavljaju i razlike među državama članicama, nejednakosti u raspodjeli dohotka i bogatstva, klimatska kriza te predviđeni demografski razvoj.

1.3. Otpornost na krize nužan je, ali nedovoljan preduvjet za dovršetak EMU-a. Potrebna je i pozitivna vizija, u skladu s člankom 3. Ugovora o EU-u. S obzirom na trenutačno stanje, EGSO preporučuje da se utvrde sljedeći prioriteti: održiv i uključiv rast, smanjenje nejednakosti, uzlazna konvergencija, osiguravanje rasta produktivnosti i konkurentnosti u skladu s ciljevima strategije Europa 2020., povoljni uvjeti za ulaganje i poduzeća, kvalitetna radna mjesta i adekvatne plaće, borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti, stabilne i održive javne financije, stabilan financijski sektor te postizanje ciljeva održivog razvoja do 2030. i ciljeva Pariškog klimatskog sporazuma.

1.4. Preporuke EGSO-a koje se odnose na pojedinačne ključne stupove EMU-a:

1.4.1. Stabilan monetarni i financijski stup kao temelj ukupnog gospodarskog razvoja

- ESB: jačanje njegove stabilizacijske uloge i očuvanje njegove neovisnosti
- odlučni koraci prema dovršetku bankovne unije i unije tržišta kapitala u skladu sa sljedećim prioritetima: stabilizacija u cilju stjecanja povjerenja, učinkoviti propisi, uravnotežena raspodjela rizika i smanjenje rizika u cilju sprječavanja novog opterećenja državnih proračuna u slučaju krize, uzimanje u obzir socijalnih posljedica regulative, obuhvaćanje klimatskih ciljeva, zaštita potrošača
- bankovna unija: osiguravanje jedinstvenog mehanizma za sanaciju i primjena sustava EDIS, ponovno pokretanje rasprave o strukturnoj reformi i bankama u sjeni
- unija tržišta kapitala: utvrđivanje prioriteta, odnosno poboljšanje nadzora, osnivanje agencije EU-a za kreditni rejting, sigurna imovina, poduzimanje koraka za usklađivanje u području pravila o stečaju
- jačanje međunarodne uloge eura na temelju stabilnog, gospodarski jakog i socijalno uravnoteženog EMU-a

1.4.2. Snažan gospodarski stup kao temelj blagostanja i socijalnog napretka

- osnaživanje gospodarskog stupa u cilju izjednačenja stanja u državama članicama te poticanja rasta, produktivnosti i konkurentnosti
- uravnoteženost mjera u području ponude i potražnje, što trenutačno podrazumijeva poticanje potražnje posvećivanjem veće pozornosti socijalnim pokazateljima u okviru europskog semestra, jačanje samostalnosti socijalnih partnera i sustava kolektivnog pregovaranja, brzo pokretanje Europskog nadzornog tijela za rad i primjena zlatnog pravila za ulaganja bez srednjoročnog ugrožavanja financijske i fiskalne stabilnosti
- uspostava fiskalnog kapaciteta europodručja, koji bi se financirao s pomoću zajedničkog dužničkog instrumenta i u okviru kojeg bi isplate bile povezane s jačanjem gospodarske i socijalne strukture; pritom ove prijedloge treba smatrati tek prvim koracima
- mjere za borbu protiv nepoštene porezne konkurencije i za sprječavanje utaje i izbjegavanja poreza

1.4.3. Primjena socijalnog stupa kao temelja socijalnog i društvenog napretka

- minimalni socijalni standardi u državama članicama na visokoj razini zaštite
- ulaganje napora u pronalazak pravedne ravnoteže između dobre gospodarske osnove i snažne socijalne dimenzije
- proširenje rasprave o ministru financija EU-a na raspravu o ministru EU-a za socijalnu politiku i politiku rada

1.4.4. Politički stup kao temelj demokracije, solidarnosti i jedinstva

- jačanje uključenosti Europskog parlamenta te socijalnih partnera i drugih organizacija civilnog društva u donošenje ključnih odluka o socijalnoj i gospodarskoj politici

- solidarno i usklađeno djelovanje kao temelj blagostanja i mira unutar EU-a, kao i političkog i gospodarskog značaja EU-a u globalnom kontekstu
- brzo pristupanje europodručju onih država članica koje još nisu njegov dio.

2. Dovršetak EMU-a – Postignuća, izazovi i ciljevi

2.1. Na putu prema dovršetku EMU-a već su učinjeni veliki koraci, pa danas već postoji značajna zajednička pravna stečevina. U Izvješću petorice predsjednika iz 2015. predstavljeni su ambiciozni planovi za produbljenje EMU-a. U lipnju 2019. Europska komisija objavila je dokument „Produbljenje europske ekonomske i monetarne unije: analiza stanja četiri godine nakon objave Izvješća petorice predsjednika”⁽¹⁾, u kojem je iznijela pregled postignutog napretka i od država članica zatražila provedbu dodatnih mjera. EGSO podržava taj zahtjev. I u okviru financijskog i gospodarskog stupa i u okviru socijalnog i demokratskog stupa još postoji znatna potreba za djelovanjem. EGSO posebno skreće pozornost na nužnost uspostave ravnoteže među svim područjima među kojima postoji odnos višestruke interakcije.

2.2. Iako sve države članice dijele interes za očuvanje eura, dodatno produbljenje onemogućeno je raspravama država članica o smjeru kojim treba krenuti. Nesuglasje postoji između podjele rizika, koja podrazumijeva prekogranične prijenose i zajedničku odgovornost, i pristupa ublažavanju rizika, u okviru kojeg su za nužnu prilagodbu zadužene države članice, a gospodarska bi se otpornost trebala postići s pomoću strukturne transformacije. Međutim, na te se razlike ne stavlja dovoljan naglasak jer postoje i različite perspektive političkih stranaka i civilnog društva. Za dovršetak EMU-a potrebno je, unatoč različitim interesima i stajalištima, uvidjeti da su solidarnost i spremnost na kompromis nužan temelj za dobru zajedničku budućnost u Europi.

2.3. Trenutačni gospodarski uvjeti predstavljaju izazov. Nakon dugotrajnog razdoblja krize, od 2014. gospodarstvo EMU-a ponovno ostvaruje rast, no on se usporio u drugom polugodištu 2018. godine. Tome je pridonijelo nekoliko čimbenika, kao što su globalno slabljenje intenziteta trgovine i gospodarskog razvoja, neriješeni trgovinski sporovi, ali i čimbenici unutarnje nesigurnosti, kao što je planirani Brexit. Usporavanje gospodarske dinamike u europodručju bilo je još i izraženije, i to zbog ovisnosti o vanjskoj potražnji te čimbenicima specifičnima za određene zemlje i sektore. Očekuje se da će gospodarski razvoj u EU-u biti i dalje umjeren⁽²⁾. U buduću izazove spadaju klimatska kriza, tehnološke promjene, protekcionizam i kibernetički napadi, kao i digitalne i kriptovalute. U nedavnom izvješću ESPAS-a zaključuje se da je porast globalne temperature, koji će pored ostalog dovesti i do znatnog pada produktivnosti, najvažniji politički problem današnjice sa značajnim ekonomskim i financijskim posljedicama⁽³⁾.

2.4. Iako je EU kao cjelina zbog razmjerno velikog bruto domaćeg proizvoda (ukupno i po glavi stanovnika i sve više stope zaposlenosti zabilježene posljednjih godina relativno bogat u globalnom kontekstu, socijalne nejednakosti među regijama i državama članicama i unutar društava ipak ugrožavaju koheziju⁽⁴⁾). Riziku od siromaštva i socijalne isključenosti izloženo je 22 % građana EU-a. U više južnoeuropskih zemalja prosječne realne plaće 2019. godine niže su od onih iz 2009., što pridonosi stvaranju dodatnih realnih razlika u pogledu razine socioekonomskog blagostanja⁽⁵⁾. Isto tako, u mnogim područjima postoji velika razlika u plaćama između spolova, a među radno sposobnim stanovništvom velik je udio onih koji su pogođeni siromaštvom zaposlenih ili nezaposlenošću. Kad je riječ o privatnoj neto imovini kućanstava, ESB je zaključio da u europodručju postoje velike nejednakosti. Najbogatijih 10 % posjeduje 51,2 % neto imovine⁽⁶⁾. Time je stvoreno opasno plodno tlo za socijalne napetosti i sile koje pridonose podjeli.

2.5. Nužno je postići poboljšanu otpornost na krize, no to nije dovoljno. Za dovršetak EMU-a nužna je pozitivna vizija, u skladu s člankom 3. Ugovora o EU-u. On se, među ostalim, odnosi na poticanje konkurentnog socijalnog tržišnog gospodarstva koje je usmjereno na punu zaposlenost i društveni napredak, kao i na zaštitu okoliša. S obzirom na trenutno stanje, EGSO preporučuje da se utvrde sljedeći prioriteti: održiv i uključiv rast, smanjenje socijalnih i gospodarskih nejednakosti, uzlazna konvergencija, osiguravanje rasta produktivnosti i zaštita konkurentnosti u skladu s ciljevima strategije Europa 2020. (što podrazumijeva i ciljeve osim BDP-a⁽⁷⁾), povoljni uvjeti za ulaganje i poduzeća, kvalitetna radna mjesta i adekvatne plaće, borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti, stabilne i održive javne financije, stabilan financijski sektor te postizanje ciljeva održivog razvoja do 2030. i ciljeva Pariškog klimatskog sporazuma. EGSO također upućuje na svoje samoinicijativno mišljenje „Prema otpornijem i održivijem europskom gospodarstvu”.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽³⁾ ESPAS, Globalni trendovi do 2030.: Izazovi i mogućnosti za Europu, travanj 2019., <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_hr.pdf

⁽⁵⁾ ETUC, Sustavno vrednovanje europskog tržišta rada 2019.

⁽⁶⁾ Europska središnja banka, The Household Finance and Consumption Survey: results from the Second wave („Istraživanje o financijskom stanju i potrošnji kućanstava: rezultati drugog kruga“), br. 18. / prosinac 2016.

⁽⁷⁾ Mišljenje EGSO-a: SL C 177 od 18.05. 2016., str. 35.

3. Monetarni i financijski stup kao temelj gospodarskog razvoja

3.1. EGSO naglašava veliki značaj stabilizacijske uloge ESB-a u slučaju krize. Sama najava guvernera središnjih banaka o kupnji državnih vrijednosnica u slučaju potrebe (program OMT) dovela je do smirenja tržišta. Od 2015. program kvantitativnog popuštanja – uveden radi postizanja željene stope inflacije – doveo je do dodatnog smanjenja kamata, čime je olakšan pristup gotovini. Činjenica da banke trenutačno polažu sredstva u ESB, čak i kad postoje negativne kamate, ukazuje na potrebu za jačanjem gospodarskog stupa EMU-a. EGSO također predlaže konsolidaciju uloge ESB-a kao zajmodavca u krajnjoj nuždi. Potrebno je očuvati neovisnost ESB-a.

3.2. Prema studiji ESB-a, financijski sektor EMU-a zadovoljavajuće ispunjava svoju funkciju financiranja MSP-ova⁽⁸⁾. Uz poteškoće pri pronalasku kljenata, MSP-ovi trenutačno kao glavne probleme navode dostupnost kvalificirane radne snage i iskusnog rukovodećeg osoblja, dok nemogućnost pristupa financiranju smatraju manjim problemom. Time su u većoj mjeri pogođena poduzeća u određenim državama članicama, no i u njima dolazi do smanjenja napetosti. Studijom je obuhvaćen uzorak od 11020 poduzeća iz europodručja, od kojih 91 % ima manje od 250 zaposlenika. EGSO naglašava važnost stabilnog financijskog temelja i za velika poduzeća.

3.3. EGSO poziva institucije EU-a da hitno i dosljedno potiču dovršetak bankovne unije i unije tržišta kapitala te da time stvore temelj za potpuno prevladavanje financijske krize i stvore otporan EMU, u kojem ponovno vlada potpuno povjerenje. Pritom je potrebno uspostaviti ravnotežu između raspodjele rizika i smanjenja rizika, u cilju sprječavanja novog opterećenja državnih proračuna u slučaju krize, neovisno o tome radi li se o nacionalnoj razini ili o razini Zajednice. Kad je u pitanju reguliranje financijskog tržišta, učinkovitost mora imati prednost u odnosu na složenost. Potrebno je voditi računa i o socijalnim učincima regulacije, a izrazito je važna i zaštita potrošača.

3.3.1. Financiranje bankovnim kreditima u odnosu na financiranje vlasničkim kapitalom u EU-u je mnogo češća opcija nego u SAD-u. EGSO se zalaže za diversifikaciju izvora financiranja, a time i veću podjelu rizika, što u EU-u podrazumijeva veći ponder financiranja vlasničkim kapitalom.

3.4. EGSO prima na znanje napretke ostvarene u okviru bankovne unije te naglašava pozitivnu ulogu Komisije. Međutim, unatoč suprotnim najavama, države članice još uvijek nisu donijele nikakvu zajedničku odluku o korištenju Europskog stabilizacijskog mehanizma (ESM) kao zaštitnog mehanizma Jedinog fonda za sanaciju (SRF). Također su u više navrata odbacile poduzimanje daljnjih koraka u smjeru provedbe jedinstvenog sustava osiguranja depozita (EDIS), koji je hitno potreban.

3.4.1. EGSO smatra da je već trebao biti osmišljen konkretan vremenski okvir za EDIS⁽⁹⁾. U okviru provedbe ESM-a kao zaštitnog mehanizma za SRF, EGSO preporučuje osnaživanje SRF-a, društveno održivo smanjenje razine loših kredita i snažne minimalne zahtjeve za regulatorni kapital i prihvatljive obveze (MREL)⁽¹⁰⁾. Osim toga, u okviru bankovne unije potrebno je i dalje dosljedno provoditi mjere protiv pranja novca.⁽¹¹⁾ Potrebno je nastaviti raspravu o strukturnoj reformi banaka u cilju smanjenja rizika na prihvatljivu razinu. EGSO se također zalaže za posvećivanje veće pozornosti potrebi za reguliranjem banaka u sjeni.

3.4.2. EGSO ponovno ističe da poboljšanje i konsolidacija stupova bankovne unije treba podrazumijevati ostvarenje ciljeva održivog razvoja i ciljeva Pariškog klimatskog sporazuma. Kad su u pitanju kapitalni zahtjevi, potrebno je povoljnije postupanje sa zelenim investicijama i raznim jednostavnim uključivim dugoročnim zajmovima, posebno kad su povezani s energetsom učinkovitošću, energijom iz obnovljivih izvora itd.

3.5. Dvršetak unije tržišta kapitala pridonosi ublažavanju šokova i poticanju ulaganja koja vrše poduzeća, a time i većoj konkurentnosti⁽¹²⁾. Za razliku od bankovne unije koja se temelji na jasno definiranim stupovima, unija tržišta kapitala obuhvaća znatan broj raznih inicijativa, kao što su Direktiva o tržištima financijskih instrumenata (MiFID), Direktiva o platnim uslugama ili paneuropski osobni mirovinski proizvod (PEPP). Teško je donijeti zaključnu cjelokupnu ocjenu, no EGSO preporučuje primjenu sljedećih načela pri osmišljavanju: kao prvo, potrebna je usmjerenost na središnje projekte. Prednost treba dati poboljšanju nadzora. Komisija bi isto tako trebala ponovno pokrenuti raspravu o osnivanju agencije EU-a za kreditni rejting. Kad je u pitanju sigurna imovina, EGSO sa zanimanjem iščekuje prijedlog Komisije. Osim toga, potrebno je raditi na usklađivanju stečajnih propisa i poreza na dobit. S tim u vezi EGSO pozdravlja korake poduzete radi uvođenja zajedničke osnove poreza na dobit, uz poduzimanje odgovarajućih mjera za suzbijanje nepoštene porezne konkurencije.

⁽⁸⁾ Europska središnja banka, Anketa o pristupu financiranju za poduzeća u europodručju od travnja do rujna 2018., studeni 2018.

⁽⁹⁾ Mišljenje EGSO-a: SL C 237, 6.7.2018., str. 46.

⁽¹⁰⁾ Sažeti pregled najvažnijih podataka o reformi Europskog stabilizacijskog mehanizma, 4. prosinca 2018.

⁽¹¹⁾ Izvješće Euroskupine čelnicima i čelnicama o produbljivanju EMU-a, 4. prosinca 2018.

⁽¹²⁾ Unija tržišta kapitala. Doprinos Europske komisije samitu Europskog vijeća o uniji tržišta kapitala (21./22. ožujka 2019.).

3.6. EGSO pozdravlja inicijativu za jačanje međunarodne uloge eura, koji je trenutno druga najvažnija valuta nakon američkog dolara. Europska komisija isto preporučuje dovršetak EMU-a te bankovne unije i unije tržišta kapitala, dodatne inicijative u financijskom sektoru te veću upotrebu eura u područjima energetike, sirovina i prometa, a smatra i da bi EU trebao zauzeti jedinstven stav o strateškim i gospodarskim temama. Međutim, EGSO je mišljenja da te mjere nisu dovoljno opsežne. Socijalna kohezija, gospodarska uzlazna konvergencija i snaga, kao i poboljšanje konkurentnosti i inovacija isto su tako nužni temelji za dobar razvoj, a time i jaču međunarodnu ulogu eura. EGSO upućuje na svoje mišljenje „Prema snažnijoj međunarodnoj ulozi eura”.

4. Gospodarski stup – temelj blagostanja i socijalnog napretka

4.1. Monetarna politika ESB-a jednako se primjenjuje na sve države europodručja, no neravnoteže u pogledu vanjske trgovine mogle bi postati veće jer se zemlje nalaze u različitim fazama gospodarskog ciklusa i jer se razlikuju u pogledu otpornosti na šokove. Istodobno, instrumenti nacionalne monetarne i tečajne politike ne stoje na raspolaganju državama europodručja. Stoga je potrebno ojačati gospodarski stup radi promicanja ulaganja u održiv rast, potražnju te produktivnost i konkurentnost. Za to je nužna uravnoteženost mjera u području ponude i potražnje. Komisija za 2019. i godine koje slijede računa s pozitivnim učincima na rast na temelju privatne potrošačke potražnje i ulaganja ⁽¹³⁾. EGSO preporučuje jačanje tog zamaha.

4.2. Europski semestar ima važnu ulogu u pogledu postizanja makroekonomske ravnoteže. EGSO pozdravlja namjeru Komisije da u okviru europskog stupa socijalnih prava u većoj mjeri uzme u obzir predviđene socijalne pokazatelje. Socijalna sigurnost ulijeva povjerenje u financijski stabilnu budućnost te pozitivno utječe na ukupnu gospodarsku potražnju. EGSO predlaže da se europski semestar iskoristi i za iznošenje prijedloga za primjenu daljnjih kriterija otpornosti koji se odnose na uklanjanje socijalnih nejednakosti i borbu protiv klimatskih promjena.

4.3. Dostatna kupovna moć temelji se na dobro plaćenim radnim mjestima. Međutim, to je otežano trendom da stvarne plaće u prosjeku manje rastu od produktivnosti ⁽¹⁴⁾. EGSO stoga preporučuje jačanje sustava za određivanje cijena i samostalnosti socijalnih partnera. Kako bi se osiguralo pošteno tržišno natjecanje, potrebno je primjenjivati postojeće minimalne standarde na sve zaposlene osobe. Osim toga, trebalo bi razmotriti mogućnost utvrđivanja dostupnih alata i okvira na razini EU-a za pružanje potpore i smjernica državama članicama u njihovim nastojanjima da razviju sustave minimalnog dohotka. Brzo osnivanje Europskog nadzornog tijela za rad važan je korak u pogledu borbe protiv nepravednog natjecanja.

4.4. Ulaganja u socijalnu stanogradnju, obrazovanje, istraživanje, digitalizaciju, klimatsku politiku, održivu mobilnost i izvore obnovljive energije nisu samo poticaji za gospodarstvo i važan gospodarsko-politički instrument nego se s pomoću njih jamče i proizvodni kapaciteti za blagostanje i konkurentnost u budućnosti ⁽¹⁵⁾. Iako je Europski fond za strateška ulaganja (EFSU) korak u pravom smjeru, i dalje postoji velika potreba za djelovanjem. Na primjer, javna neto ulaganja izražena kao postotak BDP-a u europodručju stagniraju oko nule. Važan korak jest poboljšanje upravljanja fiskalnom politikom.

4.5. Usto postoji prostor za izmjene bez mijenjanja primarnog zakonodavstva. UFEU-om je stabilnost cijena utvrđena kao prioritetni cilj ekonomske politike EU-a. Međutim, taj je cilj potrebno ostvariti na temelju uravnoteženog gospodarskog rasta, konkurentnog socijalnog tržišnog gospodarstva, u okviru kojeg se nastoji postići puna zaposlenost i socijalni napredak, te u velikoj mjeri na zaštitu i poboljšanju kvalitete okoliša. Takvim ekonomsko-političkim pristupom uzima se u obzir i komponenata ponude i komponenta potražnje, pa je pakt o stabilnosti ujedno i pakt o rastu. Kako bi se države članice oslobodilo od odgovornosti, taj je okvir dodatno ograničavan fiskalnim ugovorom i takozvanim paketom od dviju mjera i paketom od šest mjera. U tom kontekstu EGSO preporučuje provedbu zlatnog pravila za javna ulaganja bez ugrožavanja srednjoročne financijske i fiskalne stabilnosti ⁽¹⁶⁾. Na taj bi se način ostvarila potrebna razina kontinuiranih javnih ulaganja u budućnosti, u skladu s pravilima o deficitu.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽¹⁴⁾ Europska komisija, Godišnji pregled rasta za 2019.

⁽¹⁵⁾ IMF direct, 2014., OECD: Ekonomske perspektive, lipanj 2016.

⁽¹⁶⁾ Truger, Achim (2018.): Fiskalpolitik in der EWU. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! („Fiskalna politika u EMU-u. Ne zaboravite reformu Pakta o stabilnosti i rastu!”), WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.

4.6. Za dovršetak EMU-a potreban je zajednički fiskalni kapacitet za europodručje. EGSO podržava zajednički proračun za europodručje koji bi se mogao financirati iz zajedničkog dužničkog instrumenta. Nadalje, trebalo bi nastaviti raspravu o mogućnosti uvođenja funkcije europskog ministra gospodarstva i financija⁽¹⁷⁾, koji bi bio odgovoran i Europskom parlamentu. EGSO naglašava da isplate moraju biti povezane s jačanjem gospodarske i socijalne strukture. Pojam „strukturne reforme” treba definirati u tom smislu. Potrebno je razjasniti odnos mjera u okviru višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2021.–2027.⁽¹⁸⁾ (VFO) i strukturnih i investicijskih fondova.

4.6.1. Komisija je u okviru VFO-a za razdoblje 2021.–2027. predložila europsku funkciju stabilizacije ulaganja koja bi se primjenjivala u slučaju šokova specifičnih za pojedine zemlje, ali predloženi proračun od 30 milijardi eura ni izbliza nije dovoljan za stabilizirajući učinak. Nadalje, EGSO izražava žaljenje zbog toga što se na sastanku na vrhu država europodručja u prosincu 2018. nije raspravljalo o stabilizacijskoj sastavnici u tom obliku. Međutim, najavljeno je postizanje dogovora o značajkama proračunskog instrumenta za konvergenciju i konkurentnost⁽¹⁹⁾. Komisija je to zatražila u sklopu priprema za sastanak na vrhu država europodručja u lipnju 2019., izrazivši spremnost na donošenje novog regulatornog prijedloga⁽²⁰⁾. EGSO to smatra mogućim zadiranjem u proračun EU-a te će taj planirani instrument ispitati u pogledu njegovih gospodarskih i socijalnih posljedica.

4.6.2. Kao jedan drugi oblik fiskalnog kapaciteta EMU-a, za referencu je korišteno (re)osiguranje nezaposlenih čije bi se financiranje moglo trajno osigurati u skladu s kriterijima koje je još potrebno utvrditi. U slučaju gospodarskih šokova time bi se omogućilo ublažavanje negativnih učinaka krize. Osim toga, potrebno je ojačati nacionalne automatske stabilizatore kao što je nacionalni sustav osiguranja u slučaju nezaposlenosti. EGSO smatra da je potrebno razraditi ideju o razvoju odgovarajućih načela za nacionalne sustave osiguranja u slučaju nezaposlenosti. To bi moglo dovesti do stvarnog poboljšanja uvjeta života i rada te do jačanja nacionalnih automatskih stabilizatora.

4.6.3. Planira se i izmjena ugovora o ESM-u, na što je Komisija također pozvala čelnike država i vlada. Osim zajedničkog zaštitnog mehanizma za SRF, u okviru toga potrebno je provesti prilagodbe u području preventivne financijske pomoći te zajamčiti odgovarajuću razinu uvjetovanosti. Usto su predviđeni novi načini suradnje ESM-a i Komisije⁽²¹⁾. EGSO upozorava na to da bi se postroženim *ex ante* uvjetom za preventivnu financijsku pomoć narušila stabilizacijska usmjerenost tog instrumenta.

4.7. Pri dovršetku EMU-a ne smije se zanemariti ni porezna politika. Porezni gubici zbog utaje poreza na razini EU-a mogli bi iznositi 825 milijardi eura godišnje⁽²²⁾. Na primjer, procjenjuje se da su, prije donošenja sveobuhvatnih mjera protiv izbjegavanja poreza, smanjenje porezne osnovice i premještanje dobiti (BEPS) u EU-u od strane multinacionalnih poduzeća iznosili 50–70 milijardi EUR ili 0,3 % BDP-a EU-a⁽²³⁾. Međutim, utaja poreza i dalje je važan problem koji treba riješiti. Istodobno su oporezivanje rada i socijalni doprinosi koji se obračunavaju za rad u Europi najviši na svijetu. Borbom protiv agresivnog poreznog planiranja i utaje poreza i ukidanjem posebnih režima koje uvode vlade i nadležna porezna tijela⁽²⁴⁾ i koji se mogu smatrati obilježjima poreznih oaza mogli bi se izbjeći porezni gubici i stvoriti snažniji temelji za javna ulaganja u cilju izgradnje socijalne infrastrukture i ublažavanja klimatskih promjena, kao i za održivo stabiliziranje realnog gospodarstva i financijskog sektora.

4.7.1. EGSO s velikim interesom prima na znanje komunikaciju Komisije o primjeni prijelazne klauzule u skladu s člankom 48. stavkom 7. UEU-a, među ostalim i u području porezne politike. Time bi se omogućila reforma u smjeru uvođenja donošenja odluka kvalificiranom većinom. Nadalje, nužna je dosljedna provedba inicijativa za suzbijanje poreznih prijevara i sprječavanje nepoštenog natjecanja u području poreza na dobit. EGSO pritom upućuje na svoje mišljenje o prijetnjama i preprekama jedinstvenom tržištu⁽²⁵⁾. EGSO pozdravlja prijedlog o uplaćivanju određenih poreza u okviru VFO-a izravno u proračun na razini EU-a, u cilju povećanja količine vlastitih sredstava.

5. Socijalni stup – temelj socijalnog i društvenog napretka

5.1. Održivim upravljanjem monetarnim, financijskim i gospodarskim stupom ujedno se ojačava socijalni temelj EMU-a. Već je spomenuto nekoliko ključnih čimbenika za osnaživanje socijalnog stupa. Primjerice, uvrštavanjem „socijalnih pokazatelja” u europski semestar trebali bi se dodatno ojačati kriteriji kao što je uzlazna konvergencija u pogledu minimalnog dohotka ili plaća i smanjenja nezaposlenosti (mladih).

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 823 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 321 final.

⁽¹⁹⁾ Izjava sa sastanka na vrhu država europodručja, 14. prosinca 2018.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²¹⁾ Sažeti pregled najvažnijih podataka o reformi Europskog stabilizacijskog mehanizma, 4. prosinca 2018.

⁽²²⁾ Izvješće Richarda Murphyja za Klub zastupnika socijalista i demokrata u Europskom parlamentu <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTaxGapJan19.pdf>

⁽²³⁾ Mišljenje EGSO-a ECO/491 – „Oporezivanje – glasovanje kvalificiranom većinom”, još nije objavljeno.

⁽²⁴⁾ Odluka Komisije SA.38375 (Lxb/Fiat Finance), SA.38374 (NL/Starbucks), SA.38373 (IRL/Apple), SA.38944 (Lxb/Amazon).

⁽²⁵⁾ SL C 125 od 21.4.2017., str. 8. (točka 3.6 Porezna politika).

5.2. EGSO smatra da se unapređenjem i primjenom minimalnih socijalnih standarda u državama članicama s visokom razinom zaštite, na temelju zajedničkog europskog okvira, može znatno pridonijeti uzlaznoj socijalnoj konvergenciji. EGSO ističe da bi se takva uzlazna socijalna konvergencija prema poboljšanim uvjetima života i rada trebala temeljiti na održivom rastu, kvalitetnim radnim mjestima i konkurentnom poslovnom okruženju te da bi se mogla poboljšati pronalaženjem pravedne ravnoteže između čvrste gospodarske osnove i snažne socijalne dimenzije.

5.3. Potrebno je uspostaviti ravnotežu između socijalnih i financijskih aspekata. Na primjer, pored rasprave o europskom ministru gospodarstva i financija trebalo bi voditi raspravu i o povjereniku za rad i socijalna pitanja koji bi imao dostatne resurse i među ostalim bio zadužen za praćenje europskog stupa socijalnih prava.

6. Politički stup – temelj demokracije, solidarnosti i jedinstva

6.1. Sve veće gospodarske nejednakosti, gubitak blagostanja i negativni izgledi za budućnost mogli bi ubuduće imati ključnu ulogu za način na koji civilno društvo gleda na EU. Stoga je, prema mišljenju EGSO-a, jačanje ostalih triju stupova u skladu s gore navedenim prijedlozima važan i nužan preduvjet za stabilizaciju političkog stupa. To je od presudne važnosti za jačanje povjerenja građana u EU.

6.2. Nažalost, Europski parlament i socijalni partneri nisu dovoljno uključeni ni u europski semestar, ni u postupak u slučaju prekomjernog deficita, ni u mjere u okviru ESM-a. I to je katalizator centrifugalnih sila jer kada se procjenjuje krši li, primjerice, određena zemlja kriterije za deficit ili koje bi strukturne reforme trebalo provoditi, ta procjena ima posljedice po politiku raspodjele i društveno-političke posljedice. EGSO se zalaže za hitno i sveobuhvatno uključivanje Europskog parlamenta, ali i nacionalnih parlamenata, socijalnih partnera i drugih organizacija civilnog društva u donošenje ključnih odluka u području gospodarske i socijalne politike. Samo se na taj način jamči zastupanje različitih perspektiva političkih stranaka i civilnog društva uz nacionalne interese.

6.3. Od ukupno 28 država članica EU-a trenutačno su samo njih 19 ujedno i članice europodručja. Međutim, kako bi se dovršila monetarna unija, one zemlje koje još nisu dio europodručja morat će mu se pridružiti, što bi trebale učiniti čim prije. S tim bi u vezi i same države članice trebale poduzeti odlučne mjere. I većina građana država članica EU-a izvan europodručja smatra da jedinstvena valuta ima pozitivne gospodarske učinke ⁽²⁶⁾.

6.4. EGSO podsjeća na važnu ulogu koju zajedničko djelovanje i ujedinjen nastup država članica EU-a ima i u geopolitičkom kontekstu. Solidarnost, sposobnost postizanja kompromisa i usklađeno djelovanje temelj su blagostanja i mira unutar EU-a, kao i njegova međunarodnog značaja i konkurentnosti. To vrijedi prije svega u pogledu oblikovanja socijalne i gospodarske politike. EGSO stoga poziva Vijeće i Komisiju da predstave ambiciozan plan za produbljenje ekonomske i monetarne unije. Time se stvara osjećaj sigurnosti i ulijeva povjerenje te se gradi temelj za pozitivnu gospodarsku i socijalnu budućnost EU-a.

Bruxelles, 17. srpnja 2019.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>